

บทที่ ๕

การสอนหลักภาษาไทยและการใช้ภาษา

การสอนหลักภาษาไทย

หลักภาษา คือ ระเบียบแบบแผนของภาษาที่มีไว้เพื่อให้ผู้ใช้ภาษายึดถือเป็นหลักในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง และเพื่อให้ใช้ภาษาในการสื่อสารได้ตรงกัน แต่ที่จริงหลักภาษาคือสิ่งที่คนในภาษาใช้พูดกันในชีวิตจริง ไม่ใช่การเรียนกฎเกณฑ์ที่น่าเบื่ออย่างเช่นที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกัน ดังนั้นถ้าคนไทยไม่รู้หลักภาษาไทยแล้ว จะหวังให้ใช้ภาษาไทยถูกต้องย่อมเป็นไปได้ยาก ในทางตรงข้ามจะก่อให้เกิดการใช้ภาษากันอย่างบกพร่องและผิดพลาดมากกว่า

หลักการสอนหลักภาษาไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักภาษาไทย ผู้สอนควรยึดหลักการสอน ดังนี้

๑. สอนให้สัมพันธ์กับการใช้ภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน กล่าวคือเมื่อสอนวิชาหลักภาษา ผู้สอนก็ควรมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในชั่วโมงให้มากที่สุด

๒. สอนเนื้อหาในบทเรียนให้สัมพันธ์กับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ เน้นการนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนหลักภาษาไทยนั้นมีประโยชน์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องตามระเบียบ แบบแผน เช่น ให้ผู้เรียนลองพิจารณาว่าชื่อของตนเองเป็นภาษาบาลี หรือ สันสกฤต เมื่อจัดการเรียนรู้เรื่อง คำบาลี สันสกฤต

๓. ไม่ควรมุ่งสอนแต่เนื้อหาหลักภาษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรสอนให้สัมพันธ์กับทักษะการใช้ภาษา ซึ่งได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และเมื่อสอนวรรณคดีก็ควรให้ความรู้ทางด้านภาษาด้วย เช่น เมื่อเรียนวรรณคดีเรื่องข้อคิดการบวช ก็ควรสอนให้รู้จัก คำศัพท์ และรู้จักวิเคราะห์คำราชาศัพท์สำหรับพระสงฆ์ด้วย

๔. ควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี เพื่อสร้างความสนใจผู้เรียนจะได้ไม่เบื่อ ซึ่งควรจะทำตลอดเวลาที่สอนไม่ใช่สร้างความสนใจแต่ช่วงนำเข้าสู่บทเรียนเท่านั้น

๕. ผู้สอนควรมีการวางแผนและเตรียมการสอนอย่างดีว่าจะดำเนินการสอนอย่างไร จึงจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลดี ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และให้ผู้เรียนได้มี

ส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

๖. เตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้หลาย ๆ ประเภท เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย และช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน

การเตรียมการสอนหลักภาษาไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาสาระหลักภาษาไทย ผู้สอนต้องวิเคราะห์หลักสูตร และเนื้อหาบทเรียน เพื่อจะได้นำไปจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยเตรียมการสอนดังนี้

๑. วิเคราะห์หลักสูตรและเรียงลำดับเนื้อหาวิชา

๑.๑ ศึกษาว่าหลักสูตรแต่ละระดับชั้นกำหนดให้สอนในเรื่องใดบ้าง

๑.๒ เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เช่น ควรสอนเรื่องหลักการสังเกตคำไทยก่อนที่จะสอนเรื่องหลักการสังเกตคำบาลีสันสกฤต

๑.๓ ควรสอนจากหน่วยย่อยไปหาหน่วยใหญ่ เช่น สอนเรื่องเสียงในภาษาก่อนสอนเรื่องพยางค์และคำ

๒. วิเคราะห์เนื้อหาวิชา เป็นการพิจารณาว่าจะสอนรายละเอียดอะไรบ้างและใช้ตัวอย่างอย่างไรให้แก่ผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงวัยและความสามารถของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้แล้วยังต้องพิจารณาว่า ควรทบทวนบทเรียนในเรื่องใดก่อนที่จะสอนเนื้อหาใหม่ การวิเคราะห์เนื้อหาควรดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ แบ่งหัวเรื่องให้ชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาที่เลือกไว้ เช่น สอนเรื่องส่วนขยายของประโยค ควรแบ่งเนื้อหาดังนี้

- ส่วนขยายประธาน (ขยายด้วยคำ ขยายด้วยวลี และขยายด้วยประโยคย่อย)
- ส่วนขยายกริยา (ขยายด้วยคำ และขยายด้วยกลุ่มคำ)
- ส่วนขยายกรรม (ขยายด้วยคำ และขยายด้วยกลุ่มคำ)

๒.๒ ศึกษาเนื้อหาแต่ละหัวข้อจากหนังสือเรียนหลาย ๆ เล่ม แล้วสรุปความคิดรวบยอดให้เป็นคำพูดของผู้สอนเอง โดยใช้ภาษาที่ง่ายและกระชับรัดชัดเจน

๒.๓ หาตัวอย่างประกอบ อย่างน้อยเรื่องละ ๓ ตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตและสรุปเป็นกฎเกณฑ์ได้ โดยตัวอย่างที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

- ไม่ควรเป็นตัวอย่างจากหนังสือเรียน
- ควรเป็นตัวอย่างที่สั้น กระชับรัด
- ตัวอย่างควรจะสอดคล้องกับสิ่งที่สอน

- ควรใช้ตัวอย่างจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และวารสารต่างๆ
- ควรใช้ตัวอย่างจากสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เช่น ชื่อผู้เรียน หรือสิ่งของภายในห้อง

๒.๔ ควรเตรียมแบบฝึกหัดหรือการบ้านที่วัดผลการเรียนได้ครอบคลุม เนื้อหาที่สอน แบบฝึกหัดหรือการบ้านควรมีลักษณะ ดังนี้

- ไม่ควรมากจนเกินไป ควรจะเป็นเรื่องสั้น ๆ ใช้เวลาทำไม่นาน เช่น รวบรวมคำสมาสจากหนังสือพิมพ์คนละ ๑๐ คำ เป็นต้น
- ผู้สอนควรคิดแบบฝึกหัดเอง ไม่ควรนำมาจากหนังสือเรียน
- อาจให้ทำแบบฝึกหัดเป็นกลุ่มบ้าง แต่ผู้สอนต้องคอยตรวจสอบว่าผู้เรียนทุกคนช่วยกันทำ

๓. เมื่อแบ่งเนื้อหาแล้ว ผู้สอนจะต้องดูว่าควรจะต้องมีการทบทวนความรู้ในเรื่องใดบ้างก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ หรือสำรวจพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง เช่น ให้ทำกิจกรรมวัดผลเรื่อง คำเป็นคำตายก่อนที่จะสอนเรื่องการผันอักษร ถ้าสำรวจแล้วผู้เรียนยังไม่เข้าใจเรื่องคำเป็นคำตายอย่างละเอียด ผู้สอนก็ควรจะต้องจัดกิจกรรมทบทวนเรื่อง คำเป็นคำตายให้เข้าใจก่อนที่จะสอนเรื่องการผันอักษร

การจัดการเรียนรู้หลักภาษาไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่เป็นหลักภาษาไทย มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม ดังนี้

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเร้าความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน ซึ่งต้องมีทุกครั้งที่เราเริ่มสอนในแต่ละชั่วโมง การนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจนั้น ผู้สอนควรเลือกใช้สื่อการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ และไม่ควรรีใช้วิธีการที่ซ้ำๆกัน เช่น

- นำด้วยภาพวาด ภาพการ์ตูน หรือภาพดารา เช่น ภาพการ์ตูนการแสดงกริยาอาการเพื่อให้เห็นเกิดคำกริยา
- นำด้วยของจริง เช่น สิ่งของต่างๆ ประกอบการสอนคำนาม
- นำด้วยหุ่นจำลอง เช่น หุ่นจำลองผลไม้
- นำด้วยเกม เช่น เกมเก็บผลไม้ที่มีคำสมาส
- นำด้วยการแสดงละครหรือท่าทางประกอบ

- นำด้วยบัตรคำหรือแถบประโยค เช่น บัตรคำ ตัวอย่างคำ ชนิดต่าง ๆ แถบประโยคตัวอย่างประโยค ฯลฯ
- นำด้วยเพลง ซึ่งผู้สอนอาจจะแต่งขึ้นใหม่ให้สัมพันธ์กับ เนื้อหาที่จะสอน
- นำด้วยนิทาน เช่น นิทานเกี่ยวกับคำพ้องเสียง
- นำด้วยแผนภูมิตัวอย่างคำประพันธ์
- นำด้วยตัวอย่างข้อความจากหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือ บทโฆษณาต่าง ๆ

ฯลฯ

๒. ขั้นสอน

ขั้นสอนนี้จะรวมถึงการทบทวนความรู้เดิม หรือการสอนเสริมความรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนจะต้องรู้ก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ และเมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานดีแล้ว จึงจะเริ่มสอนเรื่องใหม่ ซึ่งในการอธิบายเนื้อหาในส่วนใหญ่มักจะมีวิธีการอธิบายอยู่ ๒ วิธี คือ

๒.๑ การสอนแบบนิรนัย (Deductive method) คือ วิธีการสอนที่ผู้สอนอธิบายกฎเกณฑ์แล้วจึงยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายนั้น เช่น การสอนเรื่องคำนาม ผู้สอนจะอธิบายความหมายของคำนามก่อน เช่น คำนามคือ คำที่ใช้เรียกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ แล้วจึงยกตัวอย่างประกอบว่า ได้แก่ คำต่อไปนี้ “ช้าง ม้า โຕ้ะ ดินสอ” เป็นต้น

๒.๒ การสอนแบบอุปนัย (Inductive method) คือ การสอนที่สอนจากตัวอย่าง แล้วให้ผู้เรียนสังเกตเปรียบเทียบตัวอย่าง เพื่อสรุปเป็นกฎเกณฑ์ เช่น สอนเรื่องคำนาม ผู้สอนจะยกตัวอย่างคำว่า “ม้า ช้าง โຕ้ะ สมุด หนังสือ สมศรี” แล้วให้ผู้เรียนสังเกตและช่วยกันพิจารณาว่าคำเหล่านี้ใช้บอกชื่ออะไรบ้าง แล้วหาข้อสรุปด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนคอยช่วยเหลือ ในขณะอธิบายนั้น ผู้สอนควรใช้สื่อการสอนประกอบด้วย เช่น บัตรคำ แถบประโยค ภาพวาด ภาพการ์ตูน แผนภูมิลักษณะคำประพันธ์ เป็นต้น หลังจากที่ผู้สอนอธิบายเนื้อหาเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ กิจกรรมที่ใช้ควรมีความหลากหลาย เช่น ให้ผู้เรียนหาคำสมาสจากหนังสือพิมพ์ ให้ผู้เรียนสังเกตคำคล้องจองในบทประพันธ์ที่ผู้สอนแจกให้ หรือเล่นเกมจับคู่คำศัพท์ เป็นต้น

๓. ขั้นสรุป

ขั้นสรุปนี้ จะเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมากน้อยเพียงใด ถ้าผู้เรียนยังไม่เข้าใจบทเรียนเพียงพอ ผู้สอนจะต้องมีสอนทบทวนในชั่วโมงถัดไป หรือให้แบบฝึกหัดไปทำเพิ่มเติมที่บ้าน กิจกรรมในขั้นนี้ ส่วนใหญ่จะให้ทำเป็นกิจกรรม

- กิจกรรมแข่งขันกันรวบรวมคำหรือข้อความ
- กิจกรรมแข่งขันวิเคราะห์คำหรือประโยค
- เล่นเกมต่อคำคล้องจอง
- เกมจับคู่ผลไม้ตามเสียงวรรณยุกต์
- แข่งขันกันหาคำที่มีความหมายตรงข้าม
- แข่งขันกันหาคำที่มีความหมายเหมือนกัน

ฯลฯ

การสอนหลักภาษาโดยการใช้กิจกรรมที่สนุกสนานจะได้ผลดี ดังนั้น ผู้สอนจึงควรพยายามสร้างบรรยากาศและจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีใจรักและเกิดขึ้นชอบในวิชาหลักภาษา สิ่งก็ตามมาก็คือ ผู้เรียนก็จะตั้งใจเรียนและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

การสอนหลักภาษาโดยใช้เกม

เกม คือ “กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนเล่นตามกติกา และนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียน มาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้” (ทิศนา แคมมณี ๒๕๔๕: ๓๖๓) และเกมมีประโยชน์ คือ สนองธรรมชาติของเด็ก ซึ่งชอบการเล่นและชอบการแข่งขัน ช่วยสร้างและฝึกฝนทักษะทางภาษา และช่วยให้ผู้สอนมีโอกาสดังเกิดพฤติกรรมของผู้เรียนได้ง่ายขึ้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้เกม มีขั้นตอนสรุปได้ ดังนี้

๑. **ขั้นเลือกเกม** ผู้สอนควรเลือกเกมที่เหมาะกับวัยของเด็ก และเป็นเกมที่เด็กได้เคลื่อนไหวมาก ๆ และสนุกสนาน

๒. **ขั้นเตรียมการ** ในขั้นนี้ผู้สอนต้องเตรียมสถานที่ ซึ่งอาจต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ในห้องเรียน หรือจัดในสนาม เตรียมผู้เล่นโดยกำหนดเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ควรให้ทุกคนมีโอกาสร่วมกิจกรรม หรือใช้วิธีหมุนเวียนกันไป และเตรียมกติกาการเล่น โดยบันทึกไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เล่นเข้าใจอย่างดีก่อนเล่น

๓. **ขั้นเล่น** ผู้สอนต้องอธิบายกติกา ขั้นตอนการเล่น และบทบาทผู้เล่นแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มให้เข้าใจ หลังจากนั้นให้ถามทบทวนสิ่งที่อธิบายไปแล้ว เพื่อเป็นการทบทวนความ

เข้าใจ ในการเล่นเกมผู้สอนอาจแต่งตั้งผู้เรียนเป็นกรรมการผู้ควบคุมเกมก็ได้ โดยที่ผู้สอนเป็นเพียงผู้ดูหรือช่วยแก้ปัญหาเมื่อจำเป็นเท่านั้น และตั้งผู้สังเกตการณ์เพื่อบันทึกข้อดี ข้อเสียในการเล่นเกมแต่ละครั้งด้วยก็ได้

๔. ชั้นวิเคราะห์และสรุป หลังการเล่นเกมทุกครั้ง ควรให้ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายวิเคราะห์ และสรุปผลที่ได้จากการเล่นเกม

การเล่นเกมแต่ละครั้ง จำเป็นต้องจัดกลุ่มผู้เรียนที่จะเล่นเกม ซึ่งผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

๑. ความสามารถของกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีผู้เล่นที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน คือ มีเด็กเก่งและเด็กอ่อนคละกันไป ถ้าทีมใดมีเด็กเก่งกว่ามากก็มักชนะเสมอ ทำให้ทีมอื่นหมดกำลังใจ

๒. การตั้งชื่อกลุ่ม ควรพิจารณาความเหมาะสมของกลุ่ม

๓. ขนาดของกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีสมาชิกระหว่าง ๕ - ๑๐ คน ถ้ามากเกินไปจะทำให้สับสน และถ้าน้อยเกินไปก็ไม่สนุก เมื่อจบเกมแล้วอาจจัดกลุ่มใหม่ แต่ไม่ควรเปลี่ยนกลุ่มบ่อยเพราะทำให้เสียเวลาและวุ่นวาย

๔. เวลา ควรกำหนดเวลาที่จะเล่นเกมตามขั้นตอนข้างต้น จนถึงวิเคราะห์และสรุปผลเสร็จไม่เกินหนึ่งคาบการเรียน การใช้กิจกรรมเกมอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือสรุปบทเรียนก็ได้ การจัดเวลาต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ด้วย

๕. การให้คะแนน ผู้สอนอาจมีวิธีการให้คะแนนในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นการเสริมแรงทางบวก ส่วนการหักคะแนนต้องระมัดระวังไม่ให้เด็กเกิดการท้อแท้ อย่างไรก็ตาม เกมเป็นเพียงส่วนประกอบของการเรียนการสอน มุ่งให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนเป็นสำคัญ

ตัวอย่าง เกมการสอนหลักภาษาไทย

๑. เกมวรรณยุกต์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนจำแนกเสียงวรรณยุกต์ และบอกคำที่รูปวรรณยุกต์ และเสียงวรรณยุกต์ไม่ตรงกันได้ถูกต้อง

อุปกรณ์ บัตรคำ และหนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม ๑

วิธีเล่น แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มละ ๕ คน ให้แข่งกันครั้งละ ๒ กลุ่ม แจกกระดาษ ๕ แผ่น ซึ่งเขียนว่า สามัญ เอก โท ตรี จัตวา ให้ถือ

คนละแผ่น ยื่นเรียงลำดับกันตามเสียงวรรณยุกต์ ให้ผู้เรียนอีก
คนหนึ่งชูบัตรคำขึ้น ให้ผู้เล่นชูกระดาษที่บอกเสียงวรรณยุกต์
ของคำนั้น กลุ่มใดตอบถูกและตอบก่อนได้ ๒ คะแนน ถ้าตอบ
ช้าได้ ๑ คะแนน ตอบผิดไม่ได้คะแนน

๒. เกมคำเป็น-คำตาย

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนจำแนกคำเป็นคำตายได้

อุปกรณ์

กระดาษเปล่า และหนังสือเรียนหลักภาษาเล่ม ๑

วิธีเล่น

แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๕ - ๖ คน จำนวนกลุ่มเท่าไรก็ได้
ขึ้นกับจำนวนผู้เรียนทั้งห้อง ผู้สอนเขียนข้อความจากหนังสือ
ทักษะสัมพันธ์เล่ม ๑ หรือข้อความอื่นที่มีคำตายหลาย ๆ คำ

๓. เกมสะกดคำ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนสะกดคำและบอกความหมายของศัพท์ที่ได้ถูกต้อง
ของใส่คำซึ่งแยกพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ของละคำ จัดจำนวน
ของเท่ากับจำนวนกลุ่ม ให้มีคำต่างแตกต่างกัน โดยมีความยากง่าย
ใกล้เคียงกัน เช่น ปาฏิหาริย์ มหาหิงคุ์ อานิสงส์ ฯลฯ

วิธีเล่น

แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๓ - ๔ คน แจกซองกลุ่มละซอง ให้
ช่วยกันต่อคำโดยไม่ใช้เสียง ต่อได้แล้วเขียนความหมายสั้น ๆ
ไว้ด้วย กลุ่มที่เสร็จก่อนและถูกต้องเป็นผู้ได้คะแนนมากที่สุด

๔. เกมสอยมะม่วง

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนเลือกคำที่มีสะกดในมาตราเดียวกันได้ถูกต้อง

อุปกรณ์

แผนภูมิรูปมะม่วงที่เขียนคำในแม่ก กด กบ และตะกร้าเล็ก ๆ
จำนวน ๓ ใบ

วิธีเล่น

แบ่งผู้เรียนเป็น ๓ กลุ่ม แจกตะกร้าให้กลุ่มละใบ เป็นตะกร้า
แม่กก แม่กด และแม่กบ ให้ตัวแทนของกลุ่มสอยมะม่วงที่เขียน
คำในแม่ต่าง ๆ ลงตะกร้าของตนให้ถูกต้อง ใครเสร็จก่อนและ
ถูกต้องเป็นผู้ชนะ

หมายเหตุ

เกมนี้อาจใช้กับเรื่องอื่น ๆ ได้ เช่น สระคงรูป สระลดรูป สระ
แปลงรูป คำครุ คำลหุ อักษรควบ อักษรนำ เป็นต้น

๕. เกมต่อประโยค

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนเรียงลำดับคำเข้าประโยคได้ถูกต้อง

อุปกรณ์	ของบรรจุประโยคที่ตัดเป็นคำ ๆ หรือเป็นวลี เลือกข้อความจากหนังสือที่กษสัมพันธ์ ถ้ามีหลายซองอาจใช้ข้อความเดียวกันหรือต่างกัน แต่ความยาวและความยากง่ายเท่า ๆ กัน
วิธีเล่น	แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๕ - ๖ คน จะเล่นก็กลุ่มก็ได้ โดยจัดของให้เท่าจำนวนกลุ่ม แจกซองให้กลุ่มละซอง ให้หยิบคำ หรือวลีในซองมาคนละชิ้น ช่วยกันต่อโดยไม่ใช่ เสียงเลย กลุ่มใดต่อเสร็จก่อนเป็นผู้ชนะ

การสอนหลักภาษาโดยใช้เพลง

ความสำคัญของการนำดนตรีและเพลงมาใช้กับเด็ก คือ จะช่วยกล่อมเกลาจิตใจเด็กให้อ่อนโยน การจัดการเรียนรู้ดนตรีและเพลงจะเป็นสื่อที่ให้ทั้งการเรียนรู้ และให้ความบันเทิงในขณะเดียวกัน โดยเฉพาะวิชาหลักภาษา เพลงจะใช้ประโยชน์ได้มากในการสร้างทัศนคติที่ดีช่วยการเรียนรู้ และฝึกทักษะการออกเสียงตัว ร ล ตัวควบกล้ำ ช่วยให้ท่องจำกฎเกณฑ์ของภาษาอย่างคล่องจง สนุกสนาน ช่วยสอนการแต่งคำประพันธ์

การใช้เพลงประกอบการสอน มีขั้นตอนสรุปได้ ดังนี้

๑. บอกชื่อเพลงอธิบายสั้น ๆ ว่าเป็นบทเพลงเกี่ยวกับอะไร
๒. ถ้ามีศัพท์ยากที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ก็อาจอธิบายศัพท์ก่อน แต่ไม่ควรให้เห็นเนื้อเพลงก่อน เพราะผู้เรียนจะสนใจอ่านตัวสะกดมากกว่าที่จะร้อง
๓. ผู้สอนร้องเพลง หรือเปิดเทปเพลงนั้น ๒ จบ
๔. สอนให้ร้องเพลงทีละวรรค หรือทีละบรรทัด เมื่อร้องวรรคต่อไปให้ทวนวรรคต้นด้วยทุกครั้งจนจบเพลง
๕. ผู้สอนร้องเพลงหรือเปิดเทปเพลงให้ผู้เรียนร้องตาม
๖. เขียนเนื้อเพลงให้ผู้เรียนจดลงสมุด
๗. ผู้เรียนร้องเพลงเอง ๑ - ๒ ครั้ง
๘. เมื่อผู้เรียนร้องเพลงได้แล้ว อาจจะทำกิจกรรมอื่น ๆ สืบเนื่องจากเพลงนั้น เช่น หากคำใหม่มาใช้แทนคำเดิมในทำนองเพลงเดียวกัน นำคำหรือประโยคในบทเพลงไปเป็นตัวอย่างในการสร้างประโยคใหม่ เป็นต้น

ผู้สอนอาจจะแต่งเพลงที่ใช้สอนเองได้ โดยใช้ทำนองเพลงที่นิยมในช่วงนั้น มาใส่เนื้อร้องหลักภาษาไทย การใช้เพลงประกอบการสอนอาจใช้นำเข้าสู่บทเรียน สรุปบทเรียน หรือใช้เปลี่ยนบรรยากาศช่วงใดช่วงหนึ่ง แต่ไม่ควรให้ร้องเพลงทั้งชั่วโมง เพราะจะทำให้เด็กเบื่อหน่าย

สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ เพลงที่แต่งใหม่ต้องมีความไพเราะกลมกลืนกันทั้งเนื้อร้อง และทำนอง ซึ่งเพลงที่ใช้ประกอบการสอนนี้ผู้สอนไม่จำเป็นต้องแต่งเอง แต่อาจจะนำเพลงที่ผู้อื่นแต่งไว้แล้วมาประกอบการสอนก็ได้

ตัวอย่างเพลง

เพลงอักษรควาย

ทำนอง: เพลงเขมรไล่ควาย

คำร้อง: ศ.สุจริต เพียรชอบ

เขาวนขวายว่าความเรื่องงามหน้า
ควายตาสาขวิดยายพริ้งวิ้งตาขวาง
ฝ้ายแม่แพรวลูกยายพร้อมไม่ยอมวาง
ถือขวานพลางไขว่คว้าไล่ล่าควาย
    วิ้งเวียนวนจวบจนจวนโพล์เพล้
    จึงไขว่เขวหาเชือกคล้องไช่ง่าย
    ฝ้ายเจ้าเผือกเปลืองพลั่วถล่ำถากาย
    ถูกจับได้เพราะแม่แพรวแกลั่วกล่ำจริง

นอกจากจะใช้เกมและเพลงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักภาษา สื่อประเภทวัสดุประกอบการสอนก็มีความสำคัญ เพราะการใช้สื่อวัสดุประกอบการสอนจะช่วยให้เด็กสนใจเรียนตลอดเวลา

สื่อประเภทวัสดุมีจำนวนมาก สื่อที่ทำได้ง่าย คือ บัตรคำ แถบประโยค แผนภูมิ แผนที่ สมุดภาพ เป็นต้น สื่อที่ทำยาก เช่น ภาพถ่าย สไลด์ หรือ เทป เป็นต้น

การเลือกใช้สื่อการสอนจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน กำหนดเวลาและทดลองใช้ก่อนจนชำนาญ ถ้าจำเป็นต้องมีผู้ช่วยก็ซักซ้อมกันเสียก่อน ไม่ควรใช้เวลาเตรียมสื่ออยู่หน้าห้องจนกระทั่งเด็กรำคาญ ไม่ควรใช้สื่อชนิดเดียวกันหลายหน และไม่ควรรใช้สื่ออย่างเดิมซ้ำๆ

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้หลักภาษา

เรื่อง กาพย์ยานี ๑๑

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

๑. บอกลักษณะการสัมผัสคล้องจองของคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ ได้
๒. อธิบายลักษณะคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ ได้
๓. เขียนแผนผังคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ ได้
๔. มีมารยาทในการพูดและการเขียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ผู้สอนนำคำประพันธ์ ๑ บท ติดบนกระดานดำ แล้วอ่านออกเสียงทำนองเสนาะให้ผู้เรียนฟัง จากนั้นให้ผู้เรียนสังเกตจำนวนคำในแต่ละวรรคว่ามีจำนวนเท่าไร และถ้ารวมจำนวนคำในวรรคที่ ๑ และวรรคที่ ๒ จะมีจำนวนคำเท่าไร เป็นต้น

ขั้นดำเนินการสอน

๒. ผู้สอนนำแผนผังลักษณะคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ ให้ผู้เรียนดูและอธิบายลักษณะคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑

๓. ผู้สอนเก็บแผนผังลักษณะคำประพันธ์ แล้วนำคำแผนภูมิประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ มาติดบนกระดานดำ จำนวน ๒ บท จากนั้นสุ่มเรียกชื่อผู้เรียน ๒ คน ออกมาเขียนโยงสัมผัสคนละ ๑ บท

๔. ผู้เรียนส่งตัวแทนออกมา ๑ คน ออกมาเขียนแผนผังลักษณะคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ บนกระดาน

๕. ผู้สอนนำคำประพันธ์หลาย ๆ ประเภทติดบนกระดานดำ โดยระบุหมายเลขของคำประพันธ์นั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนสังเกตคำประพันธ์แต่ละประเภท แล้วช่วยกันหาว่าคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ อยู่ในหมายเลขใด

ขั้นสรุปบทเรียน

๖. ผู้สอนทบทวนคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ โดยใช้คำถาม เช่น

- กาพย์ยานี ๑๑ จำนวน ๑ บท มีกี่วรรค รวมกี่คำ
- กาพย์ยานี ๑๑ บังคับสัมผัสอย่างไร

ฯลฯ

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้หลักภาษา

เรื่อง คำสรรพนาม

หัวเรื่องที่สอน คำบุรุษสรรพนาม

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

๑. อธิบายลักษณะของคำบุรุษสรรพนามได้
๒. สรุปนิยามของคำบุรุษสรรพนามได้
๓. แต่งประโยคที่มีคำบุรุษสรรพนามได้
๔. มีมารยาทในการพูดและการเขียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนถึงคำที่ผู้เรียนใช้แทนตัวเอง แทนชื่อเพื่อน หรือคำที่ใช้กล่าวถึงเพื่อน เช่น ผม ฉัน คุณ เธอ ตัวเอง เรา ฯลฯ

ขั้นดำเนินการสอน

๒. ผู้สอนนำแถบประโยคที่มีคำบุรุษสรรพนามติดบนกระดานให้ผู้เรียนอ่านและสังเกต แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันอธิบายลักษณะของคำบุรุษสรรพนาม จากนั้นผู้สอนอธิบายเพิ่มเติม

๓. ผู้เรียนแข่งขันกันสรุปนิยามของคำบุรุษสรรพนาม โดยแบ่งเป็นหญิงกับชาย แล้วส่งตัวแทนออกไปเขียนบนกระดาน ฝ่ายไหนสรุปได้เร็วและถูกต้องจะเป็นฝ่ายชนะ จากนั้นผู้สอนสรุปเพิ่มเติม

๔. ผู้เรียนจับคู่แต่งประโยคที่มีคำบุรุษสรรพนาม คู่ละ ๑ ประโยค ให้เวลาประมาณ ๕ นาที เสร็จแล้วอ่านให้เพื่อนในห้องฟัง

ขั้นสรุปบทเรียน

๕. ผู้สอนนำบัตรคำบุรุษสรรพนามติดบนกระดาน ให้ผู้เรียนแยกคำสรรพนามบุรุษที่ ๑ บุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ เพื่อทบทวนบทเรียนที่สอนไป

การสอนการใช้ภาษา

ทักษะทางภาษา หมายถึง ความถูกต้องคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ได้แก่ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะการฟัง ทักษะการดู และทักษะการพูด ให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร การสอนทักษะทางภาษา คือการสอนการใช้ภาษานั้นเอง

การจัดการเรียนการสอนทักษะ

๑. การทดสอบความรู้เดิม

ก่อนที่ผู้สอนจะสอนควรทดสอบความรู้เดิมของผู้เรียนก่อน เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความพร้อมที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด ซึ่งความพร้อมนี้ก็คื ความพร้อมในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการดู ถ้าทดสอบความรู้เดิมของผู้เรียนแล้วพบว่ายังมีข้อบกพร่องอยู่ ผู้สอนจะได้สอนซ่อมเสริมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น วิธีการทดสอบมีหลายวิธีเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การให้ทำข้อทดสอบ การให้อ่านออกเสียง และการให้เขียนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

๒. การสอนซ่อมเสริมทักษะ

การสอนซ่อมเสริมนี้จะขึ้นอยู่กับข้อบกพร่องทางภาษาของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นวิธีการซ่อมเสริมทักษะจึงมีหลายวิธี ได้แก่

๒.๑ การฝึกซ้ำ ๆ อย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาสั้น ๆ เช่น การฝึกอ่านออกเสียง

๒.๒ การทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมจากง่ายไปหายาก โดยมีคำตอบให้ผู้เรียนตรวจด้วยตนเอง

๒.๓ การทบทวนความรู้แต่ละบท

๒.๔ การเล่นเกมต่าง ๆ เช่น เกมสะกดคำ เกมต่อคำศัพท์ เกมต่อสำนวนไทย

๒.๕ การใช้อุปกรณ์ช่วย เช่น ใช้เทปบันทึกเสียงการอ่านออกเสียงในกรณีที่อ่านคำที่มีเสียง ร ล และควบกล้ำไม่ชัดเจน

๒.๖ การให้ท่องบทร้อยกรอง และร้อยแก้วสั้น ๆ เพื่อฝึกการออกเสียงคำยากให้ถูกต้อง

๓. การตั้งจุดประสงค์ของบทเรียนที่จะพัฒนาทักษะทางภาษา

เมื่อจะสอนบทเรียนอะไร ก็ควรตั้งจุดประสงค์ของบทเรียนนั้นเสียก่อน จึงค่อยดำเนินการสอนต่อไป การตั้งจุดประสงค์ของการสอนจะทำให้รู้เห็นว่าจะต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร หรือผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้อะไรบ้าง

๔. การดำเนินการสอน

ในขั้นนี้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะในด้านต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้สาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างก่อนกิจกรรมมีหลายประเภท เช่น การฝึกอ่านในใจ การอภิปราย การสนทนา การเขียนในรูปแบบต่าง ๆ และ

การอ่านทำนองเสนาะ เป็นต้น การสอนมีลำดับขั้นการสอน ดังนี้

๔.๑ การนำเข้าสู่บทเรียน บทเรียนทุกบทจะต้องมีจุดเริ่มต้น ถ้าผู้สอนเตรียมการสอนเป็นอย่างดี และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการที่น่าสนใจ ก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนตั้งใจเรียน และจะเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้อื่นพึงประสงค์ ในการเข้าสู่บทเรียน มีหลักอยู่ว่า ควรมีการจูงใจให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน การจูงใจ (Motivation) นี้ อาจทำได้หลายวิธี กล่าวคือ อาจใช้คำพูดจูงใจ หรือใช้วัสดุบางอย่างเป็นสื่อการสอน เช่น ภาพ เทปบันทึกเสียง ของจริง หุ่นจำลอง ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียน สิ่งสำคัญยิ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องทราบจุดประสงค์ของบทเรียนว่า เมื่อเรียนบทเรียนนั้น ๆ ไปแล้ว จะเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถเพิ่มขึ้นในด้านใดบ้าง เมื่อได้ทราบจุดประสงค์แล้ว ผู้เรียนก็จะเรียนบทเรียนอย่างมีความหมาย มิใช่เรียนอย่างเลื่อนลอย

๔.๒ การใช้สื่อการเรียนรู้อื่น สื่อการเรียนรู้อื่น คือ สิ่งที่ผู้สอนใช้ประกอบบทเรียน ทำให้บทเรียนมีความกระชับ และน่าสนใจยิ่งขึ้น สื่อการเรียนรู้อื่นมีหลายชนิด เช่น หนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านประกอบ แผนภูมิ แผนที่ บัตรคำ ภาพ หุ่นจำลอง เทปบันทึกเสียง ประกอบแผ่นใส สไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ภาพยนตร์ ของจริง ฯลฯ ในปัจจุบันวิทยาการทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้าไปมาก หากได้มีการเตรียมการล่วงหน้าให้พร้อม และเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อื่นให้เหมาะกับลักษณะของบทเรียน การจัดการเรียนรู้อื่นก็จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้อื่นอาจใช้เป็นสื่อ นำเข้าสู่บทเรียนก็ได้ ใช้ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นก็ได้ หรืออาจใช้สำหรับสรุปบทเรียนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้สอนว่าจะนำมาใช้ในขั้นใดตามความเหมาะสม

๔.๓ การจัดกิจกรรมการเรียน กิจกรรมการเรียน หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่จะมีผลให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน โดยผู้เรียนนั้นได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น เมื่อผู้สอนจัดให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายกัน ผู้เรียนจะมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ได้ช่วยกันคิด ช่วยกันทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่งานของกลุ่ม ในการเรียนภาษาของตนเอง การแบ่งกลุ่มย่อยมีประโยชน์มาก เพราะได้สนองความต้องการหลายประการกล่าวคือ

- ทำให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าแสดงออกในกลุ่มเล็ก ๆ ทำให้รู้จักวิธีสนทนาไปด้วยในตัว
- ทำให้ผู้เรียนเลิกคิดว่าตนเป็นคนเดียวที่ไม่รู้จักเป็นเหตุให้ไม่กล้าถาม การเข้ากลุ่มทำให้ทราบว่ายังมีคนอื่น ๆ ที่ไม่รู้อีกหลายคน

- ทำให้ผู้เรียนที่มีเซวาร์ปัญญาไว มีโอกาสอธิบาย ชี้แจงสิ่งที่ตนรู้ให้เพื่อนฟัง
- ทำให้ผู้เรียนรู้จักอดทนฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มเพราะบางคนคิดช้ากว่าตน
- ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับเพื่อนในกลุ่มสามารถทำงานของกลุ่มสำเร็จ เช่น แก้ปัญหาได้ หรือทำงานเสร็จทันเวลา และได้รับคำชมเชย

กิจกรรมการเรียนรู้มีให้เลือกทำได้มากมายหลายอย่าง อันจะเป็นการฝึกทักษะเพื่อการสื่อสาร ในที่นี้จะเสนอแนะกิจกรรม และแนวทางการจัดกิจกรรมโดยสังเขปพอเป็นแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) แบ่งกลุ่มทำงาน การแบ่งกลุ่ม ควรทำเมื่อมีเนื้อหาในบทเรียนที่เป็นปัญหาคำขบคิด ขนาดของกลุ่มประมาณ ๖-๘ คน กำลังพอเหมาะ ควรมีการเตรียมไว้ล่วงหน้าว่าจะให้กลุ่มพิจารณาหัวข้ออะไร และกะเวลาให้กลุ่มทำงานประมาณ ๑๐-๑๕ นาที เมื่อกลุ่มทำงานเสร็จแล้ว ให้ผู้แทนกลุ่มรายงานผลงานหน้าชั้น อาจเขียนรายงานย่อประกอบด้วยก็ได้

(๒) ฝึกอ่านในใจ การฝึกให้อ่านในใจ ครั้งละ ๓-๕ นาที เพื่อเก็บใจความสำคัญเป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์มาก ควรฝึกให้ผู้เรียนอ่านเร็วขึ้นตามลำดับ โดยผู้สอนแนะวิธีอ่านที่ถูกต้องให้ และอาจตั้งคำถามนำเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีเก็บสาระสำคัญของเรื่อง เมื่ออ่านจบตามเวลาที่กำหนดแล้ว ก็นำเสนอโดยหยิบยกประเด็นสำคัญมาพูดกัน

(๓) อภิปรายปัญหา การอภิปรายปัญหาอาจให้ทำได้หลายวิธี เช่น ให้อภิปรายเป็นคณะ โดยมีการเตรียมหัวข้อการอภิปรายมาล่วงหน้า มีผู้ดำเนินการอภิปราย และคณะผู้อภิปรายมี ๔-๕ คน ใช้เวลาประมาณ ๒๕-๓๐ นาที หรือผู้สอนอาจนำการอภิปราย โดยตั้งประเด็นเกี่ยวกับบทเรียน แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น เป็นการอภิปรายทั่วไป หรืออาจให้อภิปรายกันในกลุ่มย่อยก็ได้

(๔) สนทนาหน้าชั้น ผู้ร่วมสนทนาอาจมีสัก ๒-๓ คน โดยเตรียมหัวข้อการสนทนามาก่อน แต่ไม่เป็นพิธีการอย่างการอภิปรายเป็นคณะ อาจเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของตนให้เพื่อน ๆ ฟัง และให้ข้อสังเกต หรือข้อคิด ใช้เวลาสนทนาประมาณคนละ ๕-๗ นาที การสนทนาอาจนำไปสู่การเขียนเรียงความได้เป็นการฝึกทักษะการพูดและการเขียนให้สัมพันธ์กัน

(๕) สร้างสรรค์งานเขียน การสร้างสรรค์งานเขียนอาจทำได้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนหัดคิด แล้วแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นคำพูด เพื่อให้ผู้เขียนเกิดความกระจำในใจว่าจะ

เขียนอะไร อย่างไร หลังจากนั้นจึงให้มีการฝึกเขียนเชิงสร้างสรรค์ ในระยะเริ่มต้น อาจให้สังเกตวิธีเขียนของผู้เรียนที่ตนสนใจ แล้วฝึกเขียนสั้น ๆ ก่อน ต่อไปก็เขียนให้ยาวขึ้น จาก ๒๐ บรรทัด เป็น ๓๐, ๔๐, ๕๐ บรรทัด ตามลำดับ

(๖) เรียนโดยค้นคว้า การเรียนโดยค้นคว้าในห้องสมุดเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้ควรมีการสำรวจหนังสือสำหรับจะให้ผู้เรียนค้นคว้าก่อนว่ามีมากน้อยเพียงใด และผู้สอนควรแนะนำวิธีค้นคว้าและเขียนรายงานอย่างถูกต้องให้แก่ ผู้เรียนด้วย ในการนี้ผู้สอนภาษาไทยกับบรรณารักษ์ควรได้ปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อจะได้ร่วมมือกันช่วยให้การเรียน การค้นคว้าของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๗) ศึกษาออกสถานที่ การศึกษาออกสถานที่เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสังเกตสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้รอบตัว จัดเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า ก่อนการศึกษาออกสถานที่ ควรมีการวางแผนและขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาตามระเบียบ และเลือกสถานที่ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระของบทเรียน มีความสะดวกที่จะเดินทางไปศึกษาโดยเสียค่าใช้จ่ายอย่างประหยัด ทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียนด้วย

(๘) สนทนาซักถาม การสนทนาซักถามหรือการถามตอบเกี่ยวกับเนื้อหา ของบทเรียนเป็นกิจกรรมที่ทำได้เสมอ ไม่ว่าจะสอนบทเรียนเรื่องใด หากผู้สอนเป็นผู้ตั้งคำถามคำถามเหล่านั้นควรมีทั้งด้านความรู้ ความจำ และความเข้าใจ โดยผู้เรียนรู้จักคิดหาเหตุผลในการตอบ และด้านเจตคติ คือความรู้สึกในจิตใจด้วย อาจถามในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอน หรือขั้นทบทวนบทเรียนก็ได้ นอกจากผู้สอนถามแล้ว อาจให้ผู้เรียนตั้งคำถามถามกันเองบ้างก็ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสนุกสนาน และช่วยให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น

(๙) มอบงานรายบุคคล การมอบงานให้ผู้เรียนทำเป็นรายบุคคลนี้ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ความรู้และทักษะที่ได้ฝึกไปแล้ว ฉะนั้นอาจเป็นงานที่ทุกคนทำอย่างเดียวกันก็ได้ เช่น เขียนสรุปสาระสำคัญของบทเรียน ถอดความจากคำประพันธ์ เขียนคำอธิบาย ภาษิต หรือสำนวนไทย ฯลฯ หรืออาจเป็นงานที่แตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

(๑๐) จัดผลงานแสดง การจัดผลงานแสดงนี้ ถ้าทำเป็นงานค่อนข้างใหญ่ตามโอกาสอันเหมาะสมก็อาจเรียกว่า นิทรรศการก็ได้ หากได้มีการนัดหมายกันทำทั้งโรงเรียนก็อาจแสดงผลงานตามระดับชั้น โดยเลือกผลงานดีเด่นของผู้เรียนมาแสดง เช่น เรียงความที่แต่งดี บทร้อยกรองของนักกลอนสมัครเล่น เรื่องสั้นที่ชนะการประกวด ภาพวาดจากเหตุการณ์สำคัญในบทเรียน ประมวลคำศัพท์ที่ผู้เรียนมักสะกดผิดการคัดลอกบทร้อยกรองที่ไพเราะของกวีสำคัญ ๆ

มาติดตั้งให้ชมโดยมีภาพประกอบให้ สวยงาม ฯลฯ กิจกรรมเช่นนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

๔.๔ การสรุปบทเรียน การสรุปบทเรียน คือ การประมวลสาระสำคัญหรือข้อคิดเด่นๆ จากบทเรียนมาเรียบเรียงเป็นข้อความสั้นๆ กระชับรัด มีเนื้อความถูกต้องตามหลักวิชา และสื่อความหมายได้แจ่มแจ้ง เมื่อดำเนินการสอนจนครบคลุมเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนดไว้แล้ว ก่อนหมดเวลาสัก ๑๐-๑๒ นาที ควรสรุปบทเรียนเป็นข้อคิด หรือข้อสังเกต หรือความรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนจดจำบทเรียนได้แม่นยำยิ่งขึ้น หรือข้อสังเกต หรือความรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนจดจำบทเรียนได้แม่นยำยิ่งขึ้น การสรุปบทเรียนอาจทำได้หลายวิธี เช่น สรุปด้วยวาจาสรุปโดยใช้แผนภูมิประกอบข้อความ สรุปโดยเขียนสาระสำคัญเป็นข้อ ๆ ในกรณีที่ผู้เรียนยังสรุปบทเรียนไม่ได้ ผู้สอนอาจช่วยด้วยวิธีตั้งคำถามนำก็ได้ หากผู้เรียนใช้ภาษาบกพร่องไม่รัดกุม ผู้สอนก็พยายามช่วยแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ในตอนจบผู้สอนอาจใช้แถบประโยคที่เขียนเตรียมไว้แล้วช่วยในการสรุปบทเรียนก็ได้ ผู้เรียนก็จะบันทึกข้อความจากแถบประโยคนั้น ๆ ลงสมุดเก็บไว้สำหรับทบทวนต่อไป

๔.๕ การนำความรู้และทักษะไปใช้ การนำความรู้และทักษะไปใช้นี้สำคัญมาก เพราะ เป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรไปแล้วบ้าง และสามารถใช้ทักษะที่ฝึกฝนไปแล้วทำงานได้ดีเพียงใดในสถานการณ์ใหม่ที่ยังไม่เคยทำ ตัวอย่างของการนำความรู้และทักษะไปใช้ เช่น การให้ทำงานประเภทสร้างสรรค์ เช่น ให้จัดทำจูลสารของชั้นโดยมีผู้เรียนกลุ่มหนึ่งเป็นคณะบรรณาธิการ รวบรวมงานสร้างสรรค์ทางภาษาไทยของเพื่อน ๆ มาเขียน หรือพิมพ์ลงในจูลสารดังกล่าว งานสร้างสรรค์อาจเป็นนิทานแก่นำมาเล่าใหม่ มีภาพประกอบ อาจเป็นคำขวัญที่แสดงค่านิยมอันดีงามเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทย อาจเป็นบทร้อยกรองแสดงความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสังคม อาจเป็นการแต่งเรื่องสั้นตามนัยแห่งภษิตไทยบางบท ฯลฯ นอกจากการทำจูลสารแล้ว อาจจัดในลักษณะของนิทรรศการก็ได้ หรืออาจจัดแสดงละครในโอกาสที่เหมาะสมก็ได้

การสอนสัมพันธ์ทักษะ

ในชีวิตประจำวันนั้นทุกคนต้องใช้ทั้ง ๔ ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน สัมพันธ์กันตลอดเวลา ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องฝึกทักษะทั้ง ๔ ให้สัมพันธ์กันด้วยในขณะที่สอน แม้ในการสอนจะเน้นเพียงทักษะเดี๋ยวก็นับตาม เช่น

การฝึกทักษะการพูดแนะนำตนเอง ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังตัวอย่างการพูดแนะนำตนเองที่ดี แล้วอ่านหลักเกณฑ์ในการพูด เพื่อเขียนเตรียมคำพูด แล้วจึงฝึกพูดแนะนำตนเอง

การฝึกทักษะการฟังเพื่อความเพลิดเพลิน ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังเพลง เพื่อเขียนบรรยายจากการฟัง แล้วอ่านข้อความที่เขียน ผู้เรียนคนอื่นพูดแสดงความคิดเห็นประกอบ

การฝึกทักษะการเขียนเรียงความ ผู้สอนให้ผู้เรียนดูรูปภาพ แล้วพูดบรรยายสิ่งที่เห็นจากภาพ โดยการฟังคำถามที่ผู้สอนถาม จากนั้นจึงเขียนเรียงความเกี่ยวกับสิ่งที่เห็น แล้วอ่านให้เพื่อนฟัง

การสอนสัมพันธวิทยา (หรือสัมพันธสาระ)

การสอนภาษาไทยนั้นควรจัดการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กัน ทั้งสาระที่เป็นหลักภาษา วรรณคดี และการใช้ภาษา คือ มีการใช้ภาษาเป็นแกนกลาง หลักภาษาเป็นหลักเกณฑ์ของการใช้ภาษา วรรณคดีเป็นตัวอย่างในการใช้ภาษาต่าง ๆ เช่น เมื่อสอนการใช้ภาษาเรื่องการเขียนตัวสะกด ก็จะสอนหลักภาษาเรื่องหลักการใช้คำที่มักเขียนผิด และยกตัวอย่างคำในวรรณคดีที่เรียนอยู่ เป็นต้น การฝึกทักษะทางภาษาต่าง ๆ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ มีดังนี้

ทักษะการฟัง

๑. การจับใจความสำคัญจากการฟัง
๒. การแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น
๓. การจดบันทึกหัวข้อที่สำคัญ และเรียบเรียงเนื้อหาจากการฟัง
๔. การแสดงความคิดเห็นประกอบการฟัง
๕. การสรุปความจากการฟัง

ทักษะการพูด

๑. การพูดสนทนา
๒. การพูดเล่าเรื่อง
๓. การพูดอภิปราย
๔. การพูดรายงาน
๕. การพูดอธิบาย ชี้แจงเหตุผล
๖. การพูดในที่ประชุม
๗. การพูดในโอกาสต่าง ๆ

ทักษะการอ่าน

๑. การอ่านออกเสียงร้อยแก้วและร้อยกรอง
๒. การอ่านทำนองเสนาะ
๓. การอ่านในใจ

๔. การอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
๕. การพิจารณาหนังสือที่อ่าน
๖. การอ่านเพื่อหาความรู้
๗. การท่องจำบทประพันธ์
๘. การแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากการอ่าน

ทักษะการเขียน

๑. การคัดลายมือ
๒. การเขียนคำที่มักเขียนผิด
๓. การเขียนบันทึกข้อความจากการเรียน
๔. การย่อความ
๕. การแต่งคำประพันธ์
๖. การเขียนเรียงความจากข้อเท็จจริงและจินตนาการ
๗. การเขียนแสดงความคิดเห็น
๘. การเขียนจดหมาย
๙. การถอดคำประพันธ์

การจัดกิจกรรมการสอนการใช้ภาษาไทย

นพคุณ คุณาชีวะ และวรรณ บัวเกิด (๒๕๒๖: ๑๗๔-๑๘๒) ได้ยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมการสอนการใช้ภาษาไทย ดังนี้

๑. การฝึกมารยาทการฟัง

๑.๑ หลังจากการสอนเรื่องมารยาทการฟังแล้ว ให้ผู้เรียนฟังการบรรยายของผู้สอนและปฏิบัติตนตามนั้น

๑.๒ ให้ผู้เรียนอภิปรายตั้งกฎเกณฑ์การฟังที่ดี จัดเป็นแผนภูมิแสดงเกณฑ์ของการฟัง

๑.๓ หลังจากผู้สอนอ่านข้อความ หรือเล่าเรื่องแล้วให้ผู้เรียนตั้งคำถาม

๑.๔ ฟังการบรรยาย รายงาน หรือ อภิปราย ของผู้เรียนคนอื่น

๑.๕ ฟังดนตรี, วิทยากร, พระธรรมเทศนา

๑.๖ ฟังการประชุมของโรงเรียน

การฝึกมารยาทการฟัง ควรฝึกควบคู่กับการจับใจความด้วย โดยให้ผู้เรียนทำงานเมื่อเสร็จสิ้นการฟังเช่น ทำรายงาน เรื่องย่อ ตั้งคำถาม ฯลฯ

๒. การฝึกการฟังเพื่อจับใจความ

- ๒.๑ ฟังนิทาน ข่าว บทความ เรื่องราว แล้วตั้งชื่อเรื่อง
- ๒.๒ บอกใจความสำคัญข้อคิดจากข้อความที่ผู้สอนหรือเพื่อนอ่าน
- ๒.๓ บอกสังเขปข้อ จากเรื่องราวที่ฟัง
- ๒.๔ ย่อความ จากการฟังข่าวจากวิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง
- ๒.๕ ฟังเพลง หรือ ทำนองเสนาะแล้วจับใจความสำคัญ
- ๒.๖ ฟังการบรรยายของผู้สอน หรือ เพื่อนแล้วย่อ
- ๒.๗ ตอบคำถามหรือทำแบบฝึกหัดจากการฟังเรื่องราว
- ๒.๘ ทำรายงานจากการฟังวิทยากร หรือ ฟังเทศน์
- ๒.๙ ทำรายงานจากการฟังนอกสถานที่ เช่น การบรรยาย ปาฐกถา

อภิปราย

๒.๑๐ เล่นเกมต่อหัวข่าว โดยจับคู่ตัวข่าวกับหัวข่าวให้เหมาะสม หรือ อาจตั้งหัวข่าวใหม่

๒.๑๑ ฟังนิทาน ข่าว เรื่องราว แล้วตั้งคำถาม

๒.๑๒ ฟังนิทาน ข่าว เรื่องราว แล้วลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง

๓. การฝึกวิจารณ์จากบทฟัง

วิจารณ์ หมายถึง ความรู้ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ และควรตัดสินใจอย่างไร การสอนให้ผู้เรียนมีวิจารณ์คือ การสอนให้รู้จักคิด และตัดสินใจในทางที่ ถูกที่ควร

๓.๑ ให้ผู้เรียนฟังข้อความที่มีสาระ และไร้สาระ แล้วเปรียบเทียบคุณค่า

๓.๒ วิจารณ์ข่าวจากวิทยุ ในด้านเนื้อหาข่าว การใช้ภาษา

๓.๓ วิจารณ์ตีพิมพ์ การอ่าน หรือ การพูดของเพื่อน

๓.๔ เปรียบเทียบข้อเท็จจริง และบทความโฆษณา

๓.๕ ฟังข้อความแล้วแยกข้อเท็จจริงและความคิดเห็น

๓.๖ ฟังเรื่องราวในวรรณคดี แล้ววิจารณ์ลักษณะนิสัยตัวละคร

๓.๗ วิจารณ์การบรรยาย อภิปราย หรือ โต้วาทิ

๓.๘ ฟังการพูดจากวิทยุ หรือ เครื่องบันทึกเสียง แล้วสรุปสาระสำคัญที่เป็นข้อเท็จจริง อภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดเห็น

๓.๙ ตีความหมายคำพังเพย หรือ สุภาษิตที่ได้ฟัง แล้วแสดงความคิดเห็น

๓.๑๐ อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางวิชาการ หรือปัญหา
ในชีวิตประจำวัน

๔. การฟังเพื่อฝึกจินตนาการ

๔.๑ เขียนเรียงความจากการฟังวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๔.๒ เขียนเรียงความจากการฟังเพลง ทำนองเสนาะ

๔.๓ แสดงบทบาท ท่าทาง จากการฟังการอ่านวรรณคดี

๔.๔ วาดภาพจากการฟังนิทาน เรื่องราว

๔.๕ เขียนเรียงความจากการฟัง คำฟังเพย สุภาสิต สำนวนโวหาร

๕. การฝึกการพูด

๕.๑ พูดแนะนำตนเอง หรือ แนะนำผู้อื่นตามสภาพการณ์ต่างๆ

๕.๒ พูดเล่าเรื่อง จากการฟัง การอ่าน หรือ ประสบการณ์

๕.๓ ทำรายงานค้นคว้าประกอบการเรียน แล้วพูดรายงาน

๕.๔ แสดงละครพูด ตามเรื่องราวจากวรรณคดี หรือ แต่งขึ้นใหม่

๕.๕ พูดวิจารณ์ ตีชม การพูดของเพื่อนในลักษณะการประเมินผล

๕.๖ พูดแสดงความคิดเห็นจากการอ่าน และการฟัง

๕.๗ พูดวิจารณ์ และแก้ไขบกพร่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน

๕.๘ พูดประเมินผลการทำงาน หรือ กิจกรรมของกลุ่ม ชุมนุมทางวิชาการ

อย่างมีเหตุผล

๕.๙ พูดบรรยาย หรือ อธิบาย เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน

๕.๑๐ จัดการพูดโต้วาที ในเวลาเรียน หรือ นอกเวลาเรียน

๕.๑๑ พูดวิจารณ์ลักษณะนิสัยตัวละคร กลวิธีในการแต่ง ข้อคิดจาก

เรื่อง ฯลฯ จากวรรณคดีที่เรียน

๕.๑๒ กล่าวสุนทรพจน์ ในสภาพการณ์ที่เหมาะสม

การจัดกิจกรรมฝึกทักษะการพูดนั้นต้องใช้เวลามาก ผู้สอนจึงควรนำ
กิจกรรมนี้แทรกในขณะที่ฝึกทักษะอื่น หรือ สอนวิชาอื่น ตลอดจนจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร
เช่น ขณะที่ฝึกทักษะการฟัง ผู้สอนอาจให้พูดสรุปเรื่องที่ฟัง หรือขณะที่สอนวรรณคดีหรือหลักภาษา
ผู้สอนอาจให้บรรยายเนื้อหา หรือความรู้ประกอบ หรือพูดวิจารณ์ตัวละคร เทคนิคการเขียน
เป็นต้น

๖. การฝึกการอ่าน

การอ่านเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าทั้งด้าน

การศึกษา และการประกอบอาชีพ ผู้เรียนต้องมีทักษะการอ่านกล่าวคือ มีความสามารถในการอ่านอย่างรวดเร็ว เข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างดี ตลอดจนรู้จักแยกข้อเท็จจริงจากข้อความที่อ่าน การอ่านแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ

๖.๑ การอ่านออกเสียง ช่วยให้ผู้อ่านเกิดทักษะการอ่าน ด้านการออกเสียง คล่องแคล่ว ชัดเจน อันเป็นพื้นฐานของการอ่านในใจ และช่วยให้การพูดชัดเจนด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านจดจำข้อความได้ง่ายขึ้น กระบวนการอ่านออกเสียงประกอบด้วย

๖.๑.๑ น้ำเสียง

๖.๑.๒ จังหวะในการอ่าน

๖.๑.๓ ท่าทาง

๖.๑.๔ ความถูกต้องตามอักขรวิธี

๖.๑.๕ อารมณ์

การอ่านทำนองเสนาะคำประพันธ์ต่าง ๆ ก็เป็นการอ่านออกเสียงอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นความไพเราะของบทกวี นอกเหนือจากทักษะด้านอื่น

๖.๒ การอ่านในใจ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยต้องมีทักษะในการอ่านออกเสียงเป็นเบื้องต้น กระบวนการอ่านในใจประกอบด้วย

๖.๒.๑ การมองเห็นคำ และตัวอักษรจากข้อความชัดเจน ซึ่งจะต้องอาศัยกลไกในการจับตา และการแบ่งช่วงสายตา (Eye span)

๖.๒.๒ การเข้าใจความหมายของคำ หรือข้อความ ถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจความหมายของคำหรือข้อความที่อ่าน ก็จะเกิดการย้อนกลับ (Regression) คือ การกลับมาทำความเข้าใจคำหรือข้อความอีกครั้ง ทำให้เสียเวลาในการอ่าน

๖.๒.๓ การเลือกใช้ความหมายที่ถูกต้องตรงกับที่ผู้เขียนตั้งใจไว้ คำหนึ่งอาจมีหลายความหมาย ผู้อ่านจะเข้าใจข้อความก็ต่อเมื่อทราบความหมายที่ผู้เขียนต้องการ

๖.๒.๔ การนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ เช่น แยกข้อเท็จจริงจากข้อความที่อ่านใช้เป็นความรู้ในโอกาสอื่น วิเคราะห์ข้อความที่อ่าน

เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการอ่าน ผู้สอนควรฝึกหัดดังต่อไปนี้

๑) ฝึกให้รู้จักแบ่งการจับสายตา โดยมีช่วงสายตาที่กว้างสามารถเก็บข้อความขนาดยาวได้ และเคลื่อนสายตาอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ต้องขจัดการย้อนกลับอีกด้วย

๒) ฝึกให้รู้จักค้นหาใจความสำคัญ การเข้าใจความหมายของคำ หรือข้อความจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถหาใจความสำคัญของเรื่องได้รวดเร็ว

๓) ฝึกให้รู้จักเก็บแต่ใจความที่สำคัญ เมื่อพบใจความสำคัญแล้วผู้อ่านต้องแยกข้อความนั้น ออกจากข้อความตอนอื่นๆ และพยายามจำเฉพาะข้อความสำคัญก่อน

นอกจากนี้ ผู้สอนผู้สอนควรจัดกิจกรรมการสอนอ่าน ดังนี้

- ๑) ฝึกอ่านออกเสียงร้อยแก้ว และทำนองเสนาะจากเทพ
- ๒) ฝึกอ่านออกเสียงคำที่อ่านยาก หรืออ่านออกเสียงได้ไม่ชัดเจน
- ๓) ฝึกอ่านบทละครพูด แล้วอัดเทปไว้
- ๔) รวบรวมคำที่มักอ่านผิด เขียนเป็นรายงานส่ง
- ๕) วิเคราะห์การอ่านออกเสียงของเพื่อนตามกระบวนการของการอ่าน
- ๖) ฝึกอ่านข่าว โฆษณา จากโทรทัศน์หรือวิทยุ
- ๗) ฝึกอ่านคำบรรยาย, ประกาศ ในโอกาสต่างๆ
- ๘) ฝึกอ่านข้อความ โดยจับอัตราความเร็วเปรียบเทียบกับผู้อื่น
- ๙) ฝึกอ่านข้อความ โดยเขียนเครื่องหมายแบ่งช่วงการจับสายตา
- ๑๐) สรุปใจความสำคัญจากข้อความที่อ่าน ตามเวลาที่กำหนด
- ๑๑) อ่านข้อความ แล้วตอบคำถาม หรือ ทำแบบฝึกหัด
- ๑๒) อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรืออ่านข้อความ แล้วตั้งชื่อเรื่อง
- ๑๓) อ่านบทความ แล้วแสดงความคิดเห็นวิจารณ์
- ๑๔) อ่านเรื่องแล้ว เขียนสังเขปข้อ
- ๑๕) อ่านข้อความ แล้ววาดภาพตามจินตนาการ
- ๑๖) อ่านเรื่องแล้วแสดงบทบาทตามเรื่องนั้น
- ๑๗) อ่านข้อความ แล้วหาความหมายของคำศัพท์จากพจนานุกรม

๗. การฝึกการเขียน

ทักษะการเขียนเป็นทักษะทางการแสดงออก โดยมีทักษะการฟังและพูดเป็นทักษะทางการรับเข้า ซึ่งต่างมีความสัมพันธ์กัน การสอนเขียนนั้นควรเริ่มสอนตั้งแต่การสะกดคำให้ถูกต้อง การนำคำมาเรียบเรียงให้สื่อความหมายได้ การแบ่งข้อความโดยใช้เครื่องหมายวรรคตอน การเรียบเรียงความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นภาษาเขียนให้ผู้อ่านเข้าใจได้ตรงกัน การนำเทคนิคการเขียนมาใช้ให้เหมาะกับการเขียนแต่ละชนิด จนกระทั่งสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์งานเขียนออกมาในรูปของศิลปะ ทำความพอใจแก่ผู้อ่านได้ การจัดกิจกรรมการสอนเขียน มีดังนี้

- ๗.๑ ตอบคำถาม หรือทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเขียน
- ๗.๒ แก้ไขคำที่สะกดผิด โดยค้นคว้าจากพจนานุกรม
- ๗.๓ รวบรวมคำที่มักเขียนผิด แล้วทำรายงาน

- แล้วแก้ไขให้ถูกต้อง
- แล้วแก้ไขให้ถูกต้อง
- ๗.๔ หาประโยคหรือข้อความที่บกพร่องด้านการใช้ภาษาจากหนังสือพิมพ์
- ๗.๕ รวบรวมคำหรือข้อความที่สื่อมวลชน หรือบุคคลอื่น มักใช้ผิดแล้ว
- ๗.๖ ดูรูปภาพ หรือของจริงแล้วเขียนเรื่องตามความนึกคิด
- ๗.๗ ฟังเพลงจากวิทยุ เครื่องบันทึกเสียง แล้วเขียนเรื่องตามนั้น
- ๗.๘ แต่งเรื่องเดิมจากประโยค หรือข้อความสั้นๆ
- ๗.๙ เขียนเรื่องจากประสบการณ์ หรือสภาพการณ์ที่น่าสนใจ
- ๗.๑๐ เขียนวิจารณ์เรื่อง หรือบทความที่อ่านหรือฟัง
- ๗.๑๑ แต่งเรื่องตามจินตนาการ แล้ววาดภาพประกอบ
- ๗.๑๒ ฟังข่าว หรือ บทความ จากวิทยุแล้วบันทึกสาระสำคัญ
- ๗.๑๓ เขียนข้อความเพื่อเตรียมตัวพูด แล้วพูดตามนั้น
- ๗.๑๔ อ่านข้อความ เรื่องราว แล้วทำสังเขปข้อ
- ๗.๑๕ อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ แล้วย่อข่าวนั้น
- ๗.๑๖ เขียนจดหมายประเภทต่างๆ แล้วส่งไปรษณีย์
- ๗.๑๗ แต่งคำประพันธ์ในวันสำคัญต่างๆ แล้วจัดประกวด
- ๗.๑๘ จัดทำสมุดบันทึกส่วนตัว
- ๗.๑๙ เขียนรายงานประกอบการค้นคว้าวิชาต่างๆ
- ๗.๒๐ รวบรวมคำประพันธ์ ข้อความที่ไพเราะ จัดเป็นสมุด

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้แบบสัมพันธทักษะ

เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

๑. บอกลักษณะการสัมผัสของกลอนสุภาพได้
๒. อธิบายลักษณะคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพได้
๓. แต่งกลอนสุภาพได้อย่างน้อย ๒ บท
๔. มีมารยาทการพูดและการเขียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ผู้สอนนำคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพจำนวน ๒ บท ติดบนกระดานแล้วให้ผู้เรียนสังเกตและช่วยกันบอกจำนวนคำในแต่ละวรรค ลักษณะสัมผัส และรูปแบบของคำประพันธ์

ขั้นสอนดำเนินการสอน

๒. ผู้เรียนดูแผนผังลักษณะคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพบนกระดาน พร้อมฟังผู้สอนอธิบายประกอบ

๓. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน ช่วยกันเขียนลักษณะคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพลงในกระดาษ พร้อมทั้งส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น

๔. ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันแต่งกลอนสุภาพเรื่อง บ้านของฉัน กลุ่มละ ๒ บท

๕. ตัวแทนกลุ่มออกมาอ่านกลอนให้เพื่อนฟังหน้าชั้น

ขั้นสรุปบทเรียน

๖. ผู้สอนถามคำถามเกี่ยวกับลักษณะคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพเพื่อทบทวนเนื้อหา ที่สอนไป

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้แบบสัมพันธทักษะ

เนื้อเรื่อง   การแต่งโคลงสี่สุภาพ

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนจบบทเรียนแล้วผู้เรียนมีความรู้ความสามารถดังนี้

๑. บอกลักษณะการสัมผัสของโคลงสี่สุภาพได้
๒. อธิบายลักษณะคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพได้
๓. แต่งโคลงสี่สุภาพได้อย่างน้อย ๑ บท
๔. มีมารยาทการพูดและการเขียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ผู้สอนนำคำประพันธ์โคลงสี่สุภาพ ๑ บท มาติดบนกระดานแล้วให้ผู้เรียนอ่านเป็นร้อยแก้วพร้อมกัน

เสียงลือเสียงเล่าอ้าง	อันใด พี่เอย
เสียงย่อมยอศไคร	ทั่วหล้า
สองเขือพี่หลับไหล	ลิมตื่น ฤาพี่
สองพี่คิดเองอ้า	อย่าได้ถามเฝือ (ลิลิตพระลอ)

๒. ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของคำประพันธ์ และสังเกตจำนวนคำในแต่ละวรรคของโคลงสี่สุภาพ

ขั้นสอน

๓. ผู้สอนนำแผนผังลักษณะคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพให้ผู้เรียนดูพร้อมอธิบายประกอบ

๔. ผู้สอนนำโคลงสี่สุภาพมาติดบนกระดาน ๑ บท (เป็นบทที่ต่างจากขั้นนำ) จากนั้นให้ผู้เรียนช่วยกันเขียนโยงสัมผัส โดยส่งตัวแทนห้องออกมาเขียนโยงสัมผัส ๑ คน พร้อมอธิบายลักษณะสัมผัสของโคลงสี่สุภาพ

จบศัพท์มีเท้ามาก	มูลหมาย หมู่เอย
ลำดับนับเรียงราย	เรียบไว้
ผู้เรียนทราบบรรยาย	ยลเยี่ยง อย่างนา
จำจดบทแบบให้	แมนแมนคำสอน

๕. ผู้เรียนสรุปลักษณะคำประพันธ์ โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๖ คน จากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มออกมารายงาน เรื่องลักษณะการสัมผัสและลักษณะคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ

๖. ผู้สอนอธิบายวิธีการแต่งโคลงสี่สุภาพประกอบกับแผนภูมิ

๗. ผู้เรียนแต่งโคลงสี่สุภาพเรื่อง “เพื่อน” กลุ่มละ ๑ บท ส่งในชั่วโมงเรียน

ขั้นสรุป

๘. ผู้สอนถามคำถามเกี่ยวกับลักษณะการสัมผัสและลักษณะคำประพันธ์ของโคลงสี่สุภาพเพื่อทบทวนเนื้อหาที่สอนไปแล้ว

บทสรุป

การสอนหลักภาษาไทย เป็นการสอนระเบียบแบบแผนของภาษา ให้สัมพันธ์กับการใช้ภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยสอนให้สัมพันธ์กับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่ควรมุ่งสอนแต่เนื้อหาหลักภาษาแต่เพียงอย่างเดียว และควรใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี เพื่อสร้างความสนใจผู้เรียนจะได้ไม่เบื่อหน่าย

การสอนการใช้ภาษามุ่งเน้นให้ใช้ทักษะทางภาษา ให้สัมพันธ์กันในการสื่อสาร และการคิดอย่างถูกต้องคล่องแคล่ว การจัดการเรียนรู้มีทั้งแบบสัมพันธ์ทักษะ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และสอนแบบแยกฝึกทักษะบางอย่างโดยเฉพาะ เช่น ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน เป็นต้น

ผู้เรียนมักจะไม่ชอบเนื้อหาที่เป็นหลักภาษาไทยและการใช้ภาษา เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยาก และไม่น่าสนใจ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรเลือกใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้

แบบฝึกหัด

คำสั่ง ตอบคำถามต่อไปนี้สั้น ๆ พอเข้าใจ

๑. การสอนหลักภาษาไทยมีหลักการสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

๒. การเตรียมการสอนหลักภาษาไทยมีขั้นตอนอย่างไร

.....

๓. ตัวอย่างประกอบการสอนหลักภาษาไทยที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร

.....

๔. การสอนแบบนิรนัย (Deductive method) และการสอนแบบอุปนัย (Inductive method) แตกต่างกันอย่างใด

.....

๕. ขั้นตอนการใช้เกมประกอบการสอนมีอะไรบ้าง

.....

๖. การสอนการใช้ภาษามีลำดับขั้นตอนในการสอนอย่างไร

.....

๗. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การใช้ภาษาควรจัดอย่างไร

.....

๘. การสอนสัมพันธศัพท์มีลักษณะอย่างไร

.....

๙. การจัดกิจกรรมการฝึกอ่านมีอะไรบ้าง

.....

๑๐. การสอนหลักภาษาไทยและการใช้ภาษามีความสำคัญอย่างไร

.....

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๖). การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทิตนา แคมมณี. (๒๕๔๕). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพคุณ คุณาชีวะ และ วรณา บัวเกิด. (๒๕๒๖). ระเบียบวิธีสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พวงเล็ก อุดระ. (๒๕๓๙). วิธีสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณ บัวเกิด. (๒๕๔๕). เอกสารการสอนชุดวิชา การสอนภาษาไทย หน่วยที่ ๑-๘. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมพล ฐปบุชา. (๒๕๒๔). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหลักภาษาไทยด้วยการสอน
แบบบรรยายโดยใช้และไม่ใช้เกมและเพลงประกอบการสอน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์. (๒๕๓๘). วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (๒๕๔๖). หลักการสอน (ปรับปรุงใหม่). พิมพ์ครั้งที่สาม. กรุงเทพฯ:
โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.